

עם הקובץ

שנתים ימים עברו מאז יצא לאור הקובץ הקודם של „התורה והמדינה“. היו אלה שנים קשות ליישוב בכלל וליהדות הדתית בפרט. אויבי ישראל נשאו ראש. עמי ערב השכנים אינם יכולים לשכוח הרפת מסלתם, והם אינם פוסקים מאימיהם בסבוב שני וממעשי הסתננות הקשורים ברצה, גזל והפסד ממון ועמל שנים. והמעצמות האדירות אף הן מסבירות להם סנים ומשתמשות בכל הזדמנות בכדי להכריע את הכף לטובתם. גם בפנים אין המצב משמת. משבר רוחני עובר על היישוב גוסף על המצב הכלכלי שעדיין רחוק אף הוא מלהיות משביע רצון. מעילות, גנבות, מעשי רצה והתאבדויות הפכו להיות מעשי יום יום. ירד המתח לאידיאליות ואנשי עליה הולכים ומתמעטים. בבושת פנים אנו קוראים על ריבוי היורדים העוזבים את הארץ לצמיתות ועל המוכרים עצמם לעֶקֶר, זה המיסיון השוחר מאז לטרף, בכדי לזכות ברשות כניסה לאיזו ארץ מעבר לים ובנזיד עדשים מפוקפק.

היתה זו עוד רעה חולה שהיה אפשר להתגבר עליה לו היתה היהדות הדתית בארץ מאוחדת ויודעת את אשר לפנייה. הרי לאמתו של דבר, משבר כפול זה שהיישוב נתון בו לא בא לה ליהדות הדתית בהפתעה, הרי מאז ומעולם היינו משוכנעים כי עם ישראל לא יוכל להצליח אם ינסה לבנות את אורח חייו ככל הגויים. ומשבר זה שמהיר כה לבא צריך היה להכשיר את הקרקע לפעולה רוחנית ענפה שתחזיר את העם לצור מחצבתו. והרי כאן ההזדמנות מאין כמוה ליהדות הדתית, יהדות התורה לומר את דברה.

לצערנו, לא כך היה. במקום איחוד הכוחות מסתמן פירוד המעמיק וחולך. לא חופנתה תשומת הלב לנקודות הסכנה האמיתיות, לעומת זה חופנתה המחשבה לדברים שניים במעלה ולליבוי יצרי תמחלוקת וההתנצחות. בדברינו „עם הקובץ“ בקובץ ד' ציינו: „עכשו אנו עומדים בפני הכרעות מרחיקות לכת בשטח החינוך הממלכתי וגיוס הבנות“. ואכן מסביב לשאלות אלה, במיוחד מסביב לשאלה האחרונה על גיוס הבנות, פרצה מלחמה שהעמיקה את התהום בין חלקי היישוב השונים וחיידה את היחסים בקרב היהדות הדתית.

הפועל המזרחי אשר נתן מכוחו ואונו לתקומת המדינה ואשר רואה את צרכיה בראש דאגותיו קבע אף לשאלה זו את עמדתו בהתחשבות עם תפיסה זו. לא כן אותם חלקי היהדות הדתית אשר עמדתם מאז לרעיון המדינה התנוודדה ביק שלילה מוחלטת לספקנות מסתייגת. הם נאחזו בשאלה זו וחשתדלו לנצלה כאמצעי לנגח בו לא רק את הממשלה אלא גם את המדינה, בחינת שבור חבית ושפוך יינה... וכך היינו עדים להפגנות בערי נכר לעיני הגויים, בכדי שגם הם יראו ויוכחו עד כמה מפולגים אנו, ובכדי שידעו שמעתה הותרה הרצועה וכל הרוצה לפגוע בישראל (תרתי משמע) לא יאשם...

למרבית הצער היינו עדים בשנה האחרונה לתוספת חילול השם ע"י גילויי שחצנות מצד חוגים הנחשבים על המחנה הדתי נגד שרי התורה הרבנים הראשיים לישראל, עולים על הדעת דברי הז"ל (סנהדרין צ"ו.) המדברים על זמן חבלי משיח, והמקבלים את ביאורם לאור המציאות העגומה של ימינו: ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו. ופירש רש"י (בפי ב') אנשי הגבול, אנשי גזית סנהדרין. וכמה תמוה שם זה שניתן להם לאנשי גזית סנהדרין, שלא מצאנוהו במקום אחר. אכן כח זה, סגולה זו לקבוע גבול לדברים בין המותר לבין האסור, בין הכשר לבין הפסול, סגולה זו שהיא תכנה של התפיסה ההלכתית של „חותכה מכאן ומתה, חותכה מכאן וחייה“, של מדות חכמים אשר כולם כך הם, לתת קצב ומדה לדבריהם, שלא להתפס לקיצוניות ולמצא בכל מקום את שביל הזהב, סגולה זו הוסכת לחיות יותר ויותר נדירה, יותר ויותר בלתי מובנת בימי חבלו של משיח, כשהניגודים גדלים, כשהחוגים הרחוקים מתורה נעשים יותר יותר מנוערים מריח תורה ומצוה, בקרב שומרי התורה הולכת ורוכשת לה יותר ויותר מהלכים הדעה הקיצונית התובעת ניתוק יחסים מוחלט עם חוגים אלה. נשמעים דבריהם של הקנאים חוצבי להבות. אולם „אנשי הגבול“, אלה השוקלים דבריהם, אשר רואים את דרך היהדות במתינות, בטיפוח הבנה עם כל החוגים, ואשר קובעים גם גבול בין דרכי מלחמה מותרים לדרכי מלחמה אסורים, הם נראים להיות מבודדים — יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו...

בתנאים אלה אנו ממשיכים בעבודתנו. „התורה והמדינה“, זה השם המתנוסס על קבצינו מכיל בתוכו באופן קצר ונמרץ ביותר את השקפתנו ומגדיר את עמדתנו לשני הדברים כאחד. התורה והמדינה צמודים הם בידינו. אנו רואים לא רק כאפשרי אלא גם כחכרזי את שילובם זה בזה, ולא רק כהלכתא למשיחא, אלא כתכנית פעולה בשבי"נג, בשביל תקופתנו. ומתוך כך, חס לנו לנגח את המדינה בשם התורה. אדרבא עלינו לחוקה ולסמכה, לעודדה ולכוונה. כי בה במדה שנתקרב אנו עם התורה ביד אל המדינה, נתקרב גם המדינה אל התורה, אל אורח חייה ואל דרך מצוותיה. כי מאמינים אנו באמונה שלימה שכל מה שהתרחש לעינינו בארץ הזאת לא במקרה התרחש, ואף לא בכדי. כי המדינה אשר קמה ותהי למציאות לעינינו ממנה סנה וממנה יתד לגאולה השלימה.

מתוך שכנוע בנכונות תפיסתנו הקובץ מוקדש לבעיות שונות שהחיים במדינה מעלים אותן. ואל יגידו לנו: למי אתם עמלים? מי הוא אשר בא ושאלכם הלכה למעשה על יחס לאויב, על קבלת החוק לאנטומיה בכנסת וכיר"ב? אנו סוברים כי היא הנותנת — מפני שאין משיבים על כן אין גם שואלים, ובה במדה שתהיה החלכה ברורה חפס לה במוקדם או במאוחר נתיב בחיי המדינה. „קול אמר קרא ואמר מה אקרא — יבש חציר נבל ציץ ודבר אלקינו יקום לעולם. — הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים, הרימי אל תיראי אמרי לערי יהודה חנה אלקיכם?“

גדולי תורה, רוי לבנו, נגדעו במשך שנתים האחרונות. ובדרך יתום זה השאיף חלל ריק שאינו גיתן לחתמלא. לשמם ולזכרם וחזרתם אישיותם מוקדש מאמר מיוחד בקבץ. הוכינו מכה גדולה נוספת בפטירתו של מרן הרב הראשי וראשלי"צ

ב"צ מאיר חי עוזיאל זצ"ל. היתה זו אישיות נפלאה מצוינת במינה, אשר בעמידתו בראש עם קדוש הגדיל כבוד התורה וכבודם של ישראל. על אף טרדותיו המרובות מצא לו זמן ללון באהלה של תורה ולענות לשואליו דבר ה' זו הלכה. אף הקבצים הקודמים של „התורה והמדינה“ היו מעוטרים במאמריו. החלטנו להקדיש קובץ זה לזכרו, ושתי תשובות מעזבונו החשוב מתפרסמות בראש הקובץ.

•

בוה אנו יוצאים מלפני רבנן ותלמידיהם. קובץ יפה מלא דברי תורה בענינים אקטואליים ניתן לפניכם. הרבה יגיעה הושקע עד שעלה בידינו לכנס את כב' המחברים גדולי התורה לפונדקנו. נקוה שעמלנו ישא פרי ישוה לו, וקובץ זה כקודמיו יגרום לעורר תשומת לב תלמידי החכמים שבדור לשים עיונם בשאלות אלה וכיוצא בהן הצפות ועולות מדי פעם במציאות חיינו ולאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא. ואלקי מרום יהא בעזרנו.

העורך

אלול תשי"ד